

Thorvaldur Thoroddsen.

Født d. 6. Juni 1855, død d. 28. September 1921.

Ved

O. B. Bøggild.

Meddelelser fra Dansk geologisk Forening. Bd. 6. Nr. 2.

1921.

Ansvaret for Afhandlingernes Indhold paahviler Forfatterne.

THORVALDUR THORODDSEN.

THORODDSEN fødtes paa Flatey i Bredebugten d. 6. Juni 1855; Student 1875 studerede til Magisterkonferens i Zoologi, men fuldførte ikke Studiet. Lærer paa Island, senere Adjunkt i Reykjavik til 1900, hvorefter han tog fast Ophold i København. Æresdoktor 1894, titulær Professor 1902. Død i København den 28. September 1921.

THORODDSENS videnskabelige Virksomhed er for saa vidt meget lokalt begrænset, som han aldrig har behandlet et Tema, som ikke direkte vedrørte Island, men til Gengæld har han ved Udforskningen af dette Land udført et saa imponerende Arbejde, at det med Rette har skaffet ham Berømmelse i hele den geologiske og geografiske Verden.

Da THORODDSEN begyndte sine Undersøgelser, var Island et meget lidet undersøgt Land; store Strækninger var meget lidt kendte, endsig opmaalte, og selv om Landet havde været besøgt af mange fremragende Geologer, var det dog

kun enkelte mere tilgængelige Egne, der var beskrevne, og endda ret ufuldstændig. Ved sine talrige Rejser i Aarene 1881—1898 lykkedes det THORODDSEN at faa næsten hele Landet ret grundig undersøgt, saa at der nu ikke findes noget større uudforsket Areal, saaledes som det vil fremgaa af hans berømte, af Videnskabernes Selskab prisbelønnede, geologiske Kort over Island (1901). Men foruden i dette har han offentliggjort Resultaterne af sine Arbejder i en meget stor Mængde Afhandlinger og Værker.

Tyngdepunktet i THORODDSENS Virksomhed ligger paa det geologiske Omraade, og der er næppe et eneste Felt, som han ikke har dyrket, og hvor han ikke har opnaaet store Resultater. En Gennemgang af disse vilde i Virkeligheden blive en fuldstændig Oversigt over Islands Geologi, og jeg skal derfor her nøjes med at fremdrage enkelte Punkter, som forekommer mig særlig betydningsfulde. Det meget vanskelige Problem, som Udredningen af Aldersfølgen af de forskellige islandske Formationer frembyder, af den Grund, at der i de fleste Tilfælde ingen Forsteninger findes i dem, løste han ved en sindrig Kombination af de iagttagne Lejringsforhold i Forbindelse med en Udredning af de mangfoldige og ret udviklede Systemer af Brudlinier, som alle vegne gennemkrydser Øen, og hvis Paavisning ogsaa hører til hans betydeligere Fortjenester. Navnlig paaviste han med Sikkerhed, at Palagoniten danner en selvstændig Formation, yngre end den gamle tertiære Basalt, men ældre end en Serie Bjergarter, som af THORODDSEN benævnes glacial eller præglacial Dolerit. THORODDSEN antog nærmest Palagoniten for at være præglacial, mens PJETURSS og andre nyere Geologer regner den for at være en glacial Dannelse, fremkommen ved Vulkanudbrud under Indlandsisen.

I Sammenhæng med THORODDSENS Undersøgelse af Brudlinierne paa Island staar ogsaa hans Fortjenester af Udredningen af Landet som Led i hele det nordatlantiske Basaltomraade og dets, i Forbindelse dermed staaende, Konfiguration i tertiær og nyere Tid. I Modsætning til forskellige

Biologer hævder THORODDSEN her bestemt, at Landet ikke siden Istiden kan have ligget væsentlig højere end nu, benægter altsaa Tilstedeværelsen af en postglacial Landbro, og sikkert med gode Argumenter. Paavisningen af den marine Grænses Beliggenhed skyldes ogsaa næsten udelukkende THORODDSEN.

For vort nærmere Bekendtskab til Islands Jøkler, hede Kilder og Jordskælv har THORODDSENS Undersøgelser ogsaa fundamental Betydning, som dog her ikke skal omtales nærmere. Derimod kan der være Anledning til at sige nogle Ord om hans Vulkanundersøgelser, som sikkert nok har optaget ham mere end nogetsomhelst andet, hvad der ikke er saa mærkeligt, naar man betænker, at de islandske Vulkaner i sig selv frembyder mere Variation, end Tilfældet er noget andet Sted, ja man kan næsten sige, end hele den øvrige Verdens Vulkaner. Rent talmæssig kan Betydningen af hans Virksomhed her angives ved det Forhold, at han har beskrevet 130 Vulkaner, medens der før hans Tid i det hele kun var 25 bekendt. De fleste af de islandske Vulkaner tilhører en Klasse, som man kun kender meget lidt til andre Steder, nemlig Spaltevulkanerne og de dermed i Forbindelse staaende Kraterrækker, hvilke Dannelser sikkert har meget stor Betydning for Forstaaelsen af de mægtige tertiære Basaltomraader. Ud fra disse Vulkaner, hvis Beliggenhed paa Spalter er øjensynlig, drog THORODDSEN videregaaende Slutninger om, at alle Islands Vulkaner var nær knyttede til Brudlinier i Jordskorpen, en Slutning, der dog næppe i alle Tilfælde kan opretholdes.

THORODDSEN interesserede sig altid stærkt for den historiske Side ved ethvert Fænomen, og Værker som det om de islandske Vulkaners Historie (1882) har i sig selv meget stor Værdi for det nærmere Kendskab til disses Natur. Et andet betydeligt Værk af historisk Art er hans »Landfrødis-saga Islands« (1892 ff.), der giver en Oversigt over Kendskabet til Island gennem Tiderne. Dette og andre Værker paa Islandsk, navnlig det meget betydelige »Lysing Islands«

(1907 ff), der er en fuldstændig geografisk Beskrivelse af Landet, skal ikke omtales nærmere her.

Som Anerkendelse af sine videnskabelige Fortjenester modtog THORODDSEN talrige Udmærkelser, baade i Ind- og Udland. Af dansk geologisk Forening var han Æresmedlem lige fra Foreningens Stiftelsesdag (16. Januar 1893), men var iøvrigt en meget sjelden Gæst i Foreningen.
